

Videokonferenční zařízení a jeho využití v civilním soudním řízení

MIROSLAV SEDLÁČEK*

The use of videoconferencing technology in civil proceedings

Summary: *The use of videoconferencing technology in the judicial system has become common practice in developed European countries. This technology brings several advantages, such as cost reduction, time savings, and facilitating access to justice, especially for witnesses, experts, and parties unable to attend court in person. It can replace certain procedural acts, such as requests for evidence and testimonies, and allow for participation from remote locations, including abroad. However, while videoconferencing offers significant benefits, it may also present challenges, particularly regarding the preservation of essential principles, such as the right to a fair trial, and the principles of immediacy, directness, and public hearings. Legal frameworks, such as Section 102a of the Civil Procedure Code, regulate the conditions under which videoconferencing can be used, but its implementation must carefully consider factors like technical equipment quality and the impact on the fairness of proceedings. The article examines the application of videoconferencing in civil proceedings, highlighting its legal conditions, potential challenges, and practical considerations in maintaining due process.*

Keywords: *civil proceedings; videoconferencing technology; technical means; audio and visual transmission; efficiency of proceedings; right to a due process*

DOI: <https://doi.org/10.71372/TGLI8687>

Ve vyspělých zemích Evropy¹ je využívání videokonferencí v justici již běžnou záležitostí.² Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že toto technické zařízení nepřináší jen výhody, ale má rovněž svá negativa.³ Zásadně však podporuje moderní vedení civilního soudního řízení způsobem odpovídajícím technologickému pokroku.⁴ Videokonference může nahradit zejména dožádání (§ 39 o. s. ř.⁵),⁶ její využití je však širší. Právní úprava je zakotvena v § 102a o. s. ř.,⁷ podle níž soud může provést úkon s využitím videokonferenčního zařízení, zejména zprostředkovat přítomnost účastníka nebo tlumočníka na jednání nebo provést

výslech svědka, znalce nebo účastníka, a to na návrh účastníka nebo *ex officio*, je-li to účelné.

Cílem článku je nejprve vymezit videokonferenci jako nástroj telekomunikační technologie, která umožňuje simultánní audio-vizuální přenos mezi různými místy, a to v kontextu jejího využití v praxi. Dále se článek zaměřuje na otázku, zda provedení procesního úkonu prostřednictvím videokonference neporušuje právo na spravedlivý proces, přičemž budou v tomto kontextu analyzovány především principy ústnosti, přímosti a veřejnosti jednání. Následně bude pozornost věnována

* Autor působí jako docent na katedře občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. E-mail: sedlacek@prf.cuni.cz. Tento příspěvek vznikl v rámci plnění projektu Grantové agentury České republiky č. 23-06243S pod názvem „Digitální řešení civilních sporů a garance práva na spravedlivý proces“.

¹ V rámci Evropské unie je možnost využívat videokonferenční hovory v soudních řízeních zmiňována celou řadou předpisů. Mezi nejzásadnější patří Úmluva o vzájemné pomoci (Sdělení č. 550/1992 Sb.), která se vztahuje k realizaci vzájemné pomoci členských států v trestních řízeních v přeshraničních případech. Ve vztahu k tomuto právnímu předpisu byla generálním sekretariátem Rady Evropské unie vypracována i podrobná metodika.

² JIRSA, J. In: Jirsa, J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1–250l občanského soudního řádu*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, str. 654.

³ Z okolních států je institut videokonferenčních hovorů podrobněji zakotven mj. ve Spolkové republice Německo. V tamějším civilním řízení je výslovně umožněno konání ústního jednání formou videokonferenčního hovoru. Pokud je soudní jednání touto formou realizováno, je videokonferenční hovor přenášen z/do jedné síně, v níž mají povinnost být přítomni pouze soudci (srov. § 128a německého občanského soudního řádu). V Rakousku v civilním řízení dokonce platí, že soud má s ohledem na technické možnosti povinnost provést dokazování za použití technického vybavení prostřednictvím videokonferenčního hovoru, ledaže by jeho využití bylo problematické z důvodu procesní ekonomie či na základě zvláštních důvodů (srov. § 277 rakouského občanského soudního řádu). Konání civilního jednání prostřednictvím videokonferenčního hovoru je možné i na Slovensku (srov. § 175 odst. 2 civilního soudního řádu).

⁴ NAVRÁTIL, P. Souzení v 21. století: civilní řízení sporné a nové technologie aneb to thine own self be true. *Bulletin advokacie*. 2024, č. 12, str. 42.

⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“).

⁶ Například při výslechu svědka či účastníka zdržujícího se v zahraničí – v součinnosti s Ministerstvem spravedlnosti ČR – je možné videokonferenci uspořádat přes hranice našeho státu, což je rychlejší než klasické dožádání do ciziny.

⁷ Možnost využití videokonferenčního zařízení byla do civilního soudního řízení zavedena s účinností od 30. 9. 2017 novelou o. s. ř. provedenou zákonem č. 296/2017 Sb. jako důsledek pokračujícího trendu elektronizace justice.

zákonným podmínkám pro využívání videokonferenčního zařízení, jak jsou uvedeny v platné právní úpravě, a na konkrétním příkladu ze soudní praxe bude demonstrováno, jakým způsobem je videokonferenční technologie aplikována při jednání.

Videokonference jako nástroj telekomunikační technologie

Videokonference představuje typ telekomunikační technologie,⁸ která umožňuje simultánní obousměrnou komunikaci mezi dvěma nebo více místy prostřednictvím technického zařízení pro přenos obrazu a zvuku (srov. § 39 odst. 1 o. s. ř.). Tato technologie významně usnadňuje osobní interakci mezi různými místy, přičemž umožňuje účastníkům, svědkům, znalcům nebo tlumočnickům zúčastnit se provedení úkonu v jiném místě než v budově soudu, aniž by museli být (fyzicky) přítomni v jednací síni. V praxi se již s takovými jednáními setkáváme a jejich počet bude pravděpodobně vzrůstat (v budoucnu lze očekávat širší využití zejména v právním styku s cizinou).⁹ Stačí k tomu, aby účastníci nebo další osoby měli k dispozici „technické zařízení pro přenos obrazu a zvuku“ (§ 39 odst. 1 o. s. ř.).¹⁰

Překonáním vzdálenosti mezi soudem a účastníky řízení, případně dalšími osobami, přináší videokonference zkrácení času, výrazné snížení nákladů řízení (cestovné, svědecké, znalečné, tlumočné) i úsporu lidských zdrojů. Představuje způsob, jak vyřešit překážky jedné nebo více osob účastnit se úkonu (například v situaci pandemie). To je obzvláště přínosné v případě soudních znalců, jejichž nedostatečná dostupnost vede často k průtahům řízení. Využití videokonferenčního zařízení může rovněž přispět k větší flexibilitě při plánování řízení ze strany soudce nebo se určitým způsobem přizpůsobit svědkům s fyzickými potížemi anebo duševními poruchami (například výslech svědka nacházejícího se mimo obvod soudu nebo svědka, jehož zdravotní stav mu nedovoluje opustit místo bydliště nebo hospitalizace). Tyto faktory mohou být pozitivní pro zefektivnění soudní ochrany práv.¹¹

Vzhledem k tomu, že využití technologických nástrojů nemusí být za každé situace vhodné tam, kde se má účastník na předvolání dostavit k soudu nebo jako svědek či znalec vypovídat, je videokonference stále považována za doplněk (nikoli jako náhrada) tradičních způsobů provedení úkonu, jako je výslech svědka, znalce či účastníka v jednací síni za přítomnosti všech zúčastněných osob. Důvodem je především to, že úroveň osobní interakce mezi soudcem a těmito osobami je nevyhnutelně nižší, než když se všichni nacházejí v jednací síni. To může ovlivnit schopnost soudce posoudit vystupování a věrohodnost svědka, zejména pokud technologie a vzdálenost ztěžují vnímání svědka a jeho komunikaci (především neverbální), což může vést ke ztrátě důležitých nuancí. Míra, do jaké může být posouzení věrohodnosti svědka audiovizuálním spojením ztíženo, není ovšem v judikatuře vyřešena. Posuzování této míry proto zůstává důležitou úvahou pro soudy a pro ty, kteří chtějí technologie využít. Například studie různých odvolacích soudů ve Spojených státech zjistila, že někteří soudci považovali výslech svědka prostřednictvím videokonference za méně interaktivní, protože kladli méně otázek a méně často svědka přerušovali (v jeho výslechu).¹² V některých případech dokonce může vzdálenost svědka snížit schopnost soudu vykonávat nad ním jistou kontrolu. Další obavou jsou možné technické problémy, a proto je nezbytné zajistit bezchybná technická zařízení, vybavení a jejich podporu na všech zúčastněných místech.

Zavedení videokonferencí v resortu justice u nás započalo v roce 2017, přičemž všechny soudy již nyní disponují zařízeními umožňujícími *zvukový i obrazový přenos*.¹³ Tato zařízení mohou být jak zabudována, tak i mobilní (mobilní zařízení se využívají například v případě, že osoba je v nemocnici); zařízení jsou buď ve vlastnictví státních institucí, nebo jsou pronajímána od soukromých subjektů, které pak zajišťují i jejich technický provoz.¹⁴ Každý z potenciálních problémů spojených s videokonferencemi může nejen znemožnit přístup k soudu, ale rovněž ohrozit základní aspekty řízení, zejména právo na

⁸ K možným technologickým inspiracím pro soudní systém viz HOŘENOVSKÝ, J. Digitální řešení civilních sporů pohledem nařízení o digitálních službách. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2024, č. 2, str. 148–150.

⁹ PULKRÁBEK, Z. In: Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 95.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ V podrobnostech k efektivitě soudní ochrany práv srov. STŘELEČEK, T. Úvahy o digitální žalobě. *Právní rozhledy*. 2024, č. 17, str. 556.

¹² DUNN, M., NORWICK, R. *Report of a Survey of Videoconferencing in the Courts of Appeals* (Zpráva o průzkumu týkající se videokonferencí u odvolacích soudů), Federal Judicial Center, 2006, str. 13. K dispozici na této adrese: <https://www.fjc.gov/sites/default/files/2012/VidConCA.pdf> [cit. 30. 4. 2025].

¹³ KORBEL, F. Aktuality. *Soudní rozhledy*. 2017, č. 5, str. 145.

¹⁴ PŘÍDAL, O. In: Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, str. 512.

spravedlivý proces. Soudy se proto musí zaměřit nejen na vhodnost použití videokonference, ale také na to, zda jejich využití, po zvážení výhod a nevýhod v konkrétním případě, přispěje k celkovému urychlení a zefektivnění řízení.

Soulad s právem na spravedlivý proces?

Je otázkou, zda zprostředkování úkonu prostřednictvím videokonferenčního zařízení zásadně neporušuje právo na spravedlivý proces. Pokud je zajištěno, že účastníci řízení včetně dalších osob participujících na řízení nebudou čelit technickým či dalším problémům při přenosu obrazu a zvuku, lze dospět k závěru, že právo na spravedlivý proces není porušeno.¹⁵

Principy ústnosti, přímosti a veřejnosti jsou klíčovými principy v civilním soudním řízení, majícími zásadní význam pro ochranu práv účastníků řízení. Ústava České republiky¹⁶ (čl. 96 odst. 2) a Listina základních práv a svobod¹⁷ (čl. 38 odst. 2) garantují, že jednání před soudem musí být prováděno veřejně, za osobní přítomnosti účastníků řízení, což souvisí se zajištěním práva na spravedlivý proces. Tyto principy jsou v praxi uplatňovány zejména při výslechu svědků, znalců a účastníků přímo v jednací síni.

Princip ústnosti (čl. 96 Ústavy stanoví, že jednání před soudy je ústní) znamená, že podstatné pro řízení je to, co bylo ústně předneseno, ústně sděleno; proto také soud k projednání věci zásadně nařizuje jednání, na němž účastníci řízení přednášejí své návrhy a vyjádření v ústní podobě a soud provádí výslech znalců, svědků, čte listiny při dokazování.¹⁸ Tento princip nebrání tomu, aby účastníci odkázali na svá písemná podání, jejichž obsah je oběma stranám známý. Užití videokonferenčního zařízení je v souladu s principem ústnosti, přestože je účastník řízení včetně svědka, znalce nebo i tlumočníka fyzicky vzdálen. *Princip přímosti* spočívá v tom, že soud musí být v přímém osobním styku s účastníky řízení. Tento přímý kontakt umožňuje soudu lépe učinit správné závěry o projednávané věci a o poměrech osob, jichž se projednávaná věc týká.¹⁹ Ve smyslu rozho-

dovací praxe Ústavního soudu je smyslem a účelem principu přímosti objektivita a nezávislost soudního rozhodování, jakož i zabezpečení práva účastníků řízení se ke všem skutečnostem a provedeným důkazům vyjádřit.²⁰ Soud tedy získává informace zejména při přímé komunikaci s účastníky, svědky atd. Projevem tohoto principu je právní úprava provádění důkazů (srov. § 122 odst. 1 o. s. ř. v řízení v prvním stupni, § 211 a § 213 o. s. ř. pro řízení odvolací) i právo účastníka na projednání věci za jeho přítomnosti, kde zákon může stanovit výjimku (srov. § 101 odst. 3, § 153b o. s. ř.), sdělení obsahu přednesů a provedených důkazů předsedou senátu na začátku dalšího jednání, došlo-li ke změně v obsazení soudu (§ 119 odst. 3 o. s. ř.).²¹ Oba popsané principy přitom mají zcela zásadní význam ve vztahu k dokazování. Při výslechu svědků soud může vyhodnotit jejich věrohodnost právě z jejich ústního projevu a dalšího chování osoby svědka.²² Stejně tak podle Petrov Křiváčkové umožňuje rychlejší postup soudu, neboť soud se může na místě ihned doptat svědka na další detaily, zároveň je možno vyjasnit si případné nesrovnalosti, a zabránit tak nesprávnému pochopení obsahu výpovědi svědka soudem.²³ Úvahy o spravedlnosti mohou zahrnovat posouzení vlivu audiovizuálního spojení na věrohodnost svědka, v důsledku snížené schopnosti soudce posoudit vystupování svědka, nebo absence důstojnosti zajištěné fyzickou účastí v soudní síni. Tyto obavy ovšem mohou být časem překonány nebo sníženy technologickým pokrokem, zvýšeným používáním zařízení a výslednou větší obeznámeností s jejich používáním. Princip veřejnosti je pak úzce spjat s předchozími principy. Veřejnost soudního řízení (jednání) je chápána jako důležitá pojistka a jedna ze záruk nezávislosti justice.²⁴ Evropský soud pro lidská práva zhodnotil požadavek veřejnosti tak, že „veřejnost chrání strany před tajnou justicí vymykající se kontrole veřejnosti, je také jedním z prostředků pro zachování důvěry k soudům. Průhlednost, kterou propůjčuje výkonu spravedlnosti, napomáhá dosažení cíle čl. 6 odst. 1, tj. spravedlivého procesu“.²⁵ S ohledem na podstatu a význam principu veřejnosti se nelze při její aplikaci omezit pouze na umožnění přístupu veřejnosti do

¹⁵ Rozsudek ESLP č. 45106/04 ze dne 5. 10. 2006 ve věci *Marcello Viola proti Itálii*.

¹⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústavní České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“).

¹⁷ Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina“).

¹⁸ SEDLÁČEK, M. *Kontumační rozsudek*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025, str. 31.

¹⁹ *Ibidem*, str. 32.

²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2004, sp. zn. IV. ÚS 57/04.

²¹ PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. In: Šínová, R., Hamuláková, K. a kol., *op. cit.*, str. 24.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Winterová, A., Macková, A. a kol., *op. cit.*, str. 71.

²⁵ *Ibidem*.

soudní síně v době jednání. Právní řád musí nutně reflektovat nové možnosti mezilidských vztahů, vytvářené mimo jiné technickým pokrokem. Zatímco limitu fyzické přítomnosti veřejnosti se přirozeně dosáhne vyčerpáním prostorových možností jednací síně, případně za součinnosti orgánů justiční stráže, limit obrazového a zvukového přenosu či záznamu musí stanovit podle konkrétních okolností soudce.²⁶ Princip veřejnosti soudního řízení není podle Ústavního soudu možné vyložit jen jako oprávnění veřejnosti, která není konkrétním soudním řízením bezprostředně dotčena.²⁷ To je dáno tím, že § 6 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, (zákon o soudech a soudcích) nijak neomezuje adresáty, a proto je k výkonu dílčích práv v souvislosti s principem veřejnosti soudního řízení nutno přistupovat v souladu se zásadou dovolenosti toho jednání, které není zákonem výslovně zakázáno (čl. 2 odst. 4 Ústavy), která se co do podstaty liší od povinnosti orgánů státu postupovat jen v dispozici zákona (čl. 2 odst. 3 Ústavy).²⁸ Nelze proto dílčí komponenty vyplývající z principu veřejnosti soudního řízení vylučovat jen proto, že nejsou zákonem výslovně upraveny.²⁹ Lze tedy uzavřít, že přítomnost veřejnosti, ať už osobní či skrze obrazový či zvukový přenos nebo záznam (srov. § 102a odst. 4 a 5 o. s. ř.), nelze jednoduše či automaticky odmítat či vylučovat bez toho, že by k tomu byl relevantní důvod, protože jinak se jedná o svévoli.³⁰

Využití videokonferenčního zařízení v civilním řízení tedy musí být pečlivě zváženo z hlediska dodržení těchto základních prvků práva na spravedlivý proces. Je-li zajištěna odpovídající technická podpora a účast na řízení není omezená, může využití technického zařízení přinést efektivní řešení, které šetří čas a náklady (v souladu s principy rychlosti a hospodárnosti). Současně je nutné, aby byla zachována kontradiktornost řízení spočívající na rovnosti procesních stran, jež bývá chápána tak, že v procesu musí být vše podrobena debatě, rozpravě účastníků, kteří mají právo vyjádřit se ke všem skutečnostem a ke všem

důkazům (v některých státech, nikoliv však u nás, i ke všem právním argumentům).³¹ Podle Lavického jde o základní procesní právo.³²

Předpoklady pro využití videokonferenčního zařízení

Provedení úkonu prostřednictvím videokonferenčního zařízení může soud nařídit buď na návrh účastníka, nebo *ex officio*, pokud to považuje za účelné.³³ Hlediskem účelnosti je – jak vyplývá z § 39 odst. 1 o. s. ř. – zejména nákladnost, obtížnost nebo nemožnost provést úkon před soudem. Pokud by nebylo využití videokonference účelné, soud návrh účastníka na tento způsob provedení úkonu zamítne.³⁴

Videokonferenční zařízení může být využito k provedení úkonu pouze tehdy, je-li zajištěno řádné ověření totožnosti osoby, které se úkon týká (§ 102a odst. 2 o. s. ř.). To je obdobné jako u jiných procesních úkonů, například při jednání, dožádání, místního ohledání či provádění dokazování mimo budovu soudu. Totožnost se nejčastěji ověřuje občanským průkazem, který může být nahrazen jiným platným dokladem, jako je cestovní pas, řidičský průkaz nebo jiný doklad umožňující identifikaci osoby. Je-li osoba soudu známa z dřívější činnosti, může být ověření její totožnosti provedeno i bez předložení dokladu. V případě výsledku je třeba zvlášť dbát na to, aby vyslychaná osoba nebyla v místě, kde se nachází, vystavena *nepřípustnému ovlivňování* (což může být problém například u osoby vyslychané ve výkonu trestu). Již není nezbytná přítomnost dozorců osoby po celou dobu, bude však i tak praktické, aby soud měl video přehled o celé místnosti.³⁵

Před zahájením úkonu prováděného prostřednictvím videokonferenčního zařízení je předseda senátu povinen *poučit* osobu, které se úkon týká, o procesních právech a povinnostech³⁶ a o způsobu provedení úkonu (§ 102a odst. 3 o. s. ř.). Kdykoliv v průběhu úkonu může tato osoba vznášet námitky proti kvalitě obrazového nebo zvukového přenosu (§ 102a odst. 4 o. s. ř.). V této souvislosti si lze položit dvě otázky: Za prvé, *mají všechny soudy*

²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. 2672/07.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Winterová, A., Macková, A. a kol., *op. cit.*, str. 70.

³² LAVICKÝ, P. a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, str. 114.

³³ „Využití videokonferenčního zařízení bude účelné zejména s přihlédnutím k následujícím skutečnostem: 1) věk, zdravotní stav vyslychané osoby; 2) obava, že se vyslychaná osoba seznámí s průběhem dřívějšího dokazování, v důsledku čehož by mohlo dojít ke „zkreslení“ výpovědi – tedy kritérium výtěžnosti důkazu; 3) časové hledisko (videokonference může být rychlejší a pohodlnější než dožádání).“ Blíže viz JIRSA, J. In: Jirsa, J. a kol., *op. cit.*, str. 655.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ PRÍDAL, O. In: Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol., *op. cit.*, str. 513.

³⁶ Svědek musí být poučen po povinnosti vypovídat pravdu a nic nezamlčovat (§ 126 o. s. ř.), účastník vypovídat pravdivě (§ 131 o. s. ř.), znalci musí být připomenut slib a poskytnuto poučení o následcích nepravdivého posudku.

k dispozici zařízení potřebná pro využití videokonferenční technologie? A za druhé, zajišťují tato zařízení dostatečnou kvalitu přenosu, která je nezbytná pro hladký průběh řízení?³⁷

V současnosti mají všechny soudy k dispozici zařízení umožňující zvukový i obrazový přenos.³⁸ Využití těchto zařízení však není závislé jen na technickém vybavení soudů, ale závisí to především na soudci. Proti jeho rozhodnutí o (ne)využití videokonference není přípustné odvolání – jde totiž o usnesení, kterým se upravuje vedení řízení [§ 202 odst. 1 písm. a) o. s. ř.], což znamená, že účastník řízení se jen obtížně domůže použití této technologie, pokud ji soudce využít nechce. Je třeba také připustit to, že technické zařízení může vykazovat chybovost. V některých případech může být výsledek nesrozumitelný nebo kvalita přenosu nedostatečná. Proto zákon umožňuje osobě, která navrhla provedení důkazu prostřednictvím videokonference nebo které se výsledek týká, vznést *námítky* proti kvalitě přenosu (viz výše).³⁹ Prostě a jednoduše může namítat, že nerozumí výpovědi vyslychaného, což může vést k tomu, že nakonec bude trvat na výsledku dožádaným soudem nebo osobním výsledku při jednání u procesního soudu.⁴⁰ Pokud prostřednictvím videokonferenčního zařízení nelze dosáhnout spolehlivého zjištění skutečností, je soud povinen provést důkaz osobně, i když to může být spojeno s vyššími náklady nebo obtížemi při jeho provádění.⁴¹

Při využívání videokonferenčního zařízení je povinností soudu vždy pořídit *zvukový a obrazový záznam* (videonahrávka přenosu), který se stává součástí spisu jako trvalý nosič dat (§ 102a odst. 5 o. s. ř.).⁴² I nadále se počítá s pořízením protokolu, nicméně tento protokol není povinné podepsat, pokud byl k záznamu pořízen zvukový a obrazový záznam.

Videokonference, jako *přímý obrazový a zvukový přenos*, ovšem není vždy využitelná. Příkladem může být provedení ohledání ve smyslu § 130 o. s. ř., kdy soudce svou vlastní přítomností v místě ohledání vnímá skutečnosti významné pro rozhodnutí.⁴³ Tento proces je považován za jeden z nejspolehlivějších důkazních prostředků. I když si lze představit, že ohledání je možné zprostředkovat prostřed-

nictvím technického zařízení, v některých případech to nebude možné. Například při zjištění skutečnosti z fotografie může technika způsobit zkreslení v důsledku specifických úhlů, ze kterých je záznam pořízen, nebo i dalších technických problémů.⁴⁴ Videokonferenční zařízení tak má své limity. Soud nemá povinnost účastníky řízení upozornit na možnost provedení úkonu prostřednictvím videokonference. To zůstává v dikci soudu.

Současně platná právní úprava neumožňuje vést celé soudní řízení prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Na rozdíl od toho v rozhodčím řízení upravuje Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR ve svém on-line řádu možnost vedení řízení *online*, včetně možnosti sjednat rozhodčí smlouvu prostřednictvím elektronických prostředků.⁴⁵ Řízení je vedeno v elektronické formě a podání stran jsou činěna elektronicky. Rozhodčí soud ve svých pravidlech nicméně explicitně vylučuje možnost vedení rozhodčího řízení ústně v případě *online* řízení (§ 1 odst. 6 Řádu). Rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezu, respektive nabytím právní moci tohoto rozhodnutí, které musí být vyhotoveno v písemné formě a podepsáno alespoň většinou rozhodců (§ 25 odst. 1 z. r. ř.⁴⁶). Tento formální požadavek písemné formy zahrnuje také vyhotovení rozhodnutí v elektronické podobě.

Příklad z judikatury Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu k využití videokonferenčního zařízení

Nejvyšší správní soud se v jednom ze svých rozhodnutí zabýval otázkou, zda zamítnutí žádosti zúčastnit se jednání, jestliže bude realizováno formou videokonference, porušuje právo na spravedlivý proces.⁴⁷ V projednávané věci se žadatel domáhal využití videokonferenčního zařízení z důvodu zdravotní indispozice svého právního zástupce, který se z jednání omluvil, přičemž doložil naprostou výjimečnost pandemické situace, průkaz pracovní neschopnosti prokazující jeho nemoc a skutečnost, že se nechal již třikrát očkovat; současně nabídl, že je ochoten se jednání

³⁷ SEDLÁČEK, M. Elektronizace justice a nové technologie v civilním právu. In: Sedláček, M., Střeleček, T. a kol. *Civilní právo a nové technologie*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, str. 201.

³⁸ KORBEL, F. Aktuality. *Soudní rozhledy*. 2017, č. 5, str. 145.

³⁹ JIRSA, J. In: Jirsa, J. a kol., *op. cit.*, str. 656.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4132/2018.

⁴² KOTÁPIŠOVÁ, P. Digitalizace soudního spisu. *Jurisprudence*. 2024, č. 1, str. 20–21.

⁴³ LAVICKÝ, P. In: Lavický, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 150). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, str. 641.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ LOUTOCKÝ, P. *Vymahatelnost práva pomocí online řešení sporů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, str. 62–63.

⁴⁶ Zákon č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. r. ř.“).

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 4. 2023, sp. zn. 2 As 62/2022-19.

online zúčastnit. Žadatel argumentoval tím, že zamítnutí žádosti provést jednání prostřednictvím videokonference by znamenalo porušení práva na spravedlivý proces, neboť by mu soud neumožnil zúčastnit se jednání, byť s využitím videokonferenčního zařízení, a tím mu fakticky znemožnil přístup k soudu a zasáhl do jeho práv na právní pomoc a na veřejné projednání věci v jeho nepřítomnosti. Nejvyšší správní soud konstatoval, že videokonference může být povolena pouze tehdy, je-li její využití vhodné v konkrétním případě, soustředil se na to, jakým způsobem videokonference splňuje podmínky spravedlivého procesu a jak může ovlivnit samotný průběh řízení, s tím, že použití videokonference není automatické a závisí na konkrétních okolnostech daného případu. Nejvyšší správní soud uvedl, že to, zda bude jednání konáno prostřednictvím videokonference, závisí na komplexní úvaze soudu, v níž má soud široký prostor pro zohlednění nejrozličnějších faktorů, nejen těch, jež se týkají samotných účastníků a vnějších podmínek (např. situace pandemie), ale i takových, které souvisí s provozními podmínkami a obvyklým způsobem práce samotného soudu. Povinnost soudu je vyvarovat se svévole a postupovat uvážlivě. Na způsob případné realizace nemá nikdo žádný nárok.⁴⁸ Dále zopakoval, že dle § 102a o. s. ř., přiměřeně užitého dle § 64 s. ř. s.,⁴⁹ platí, že „na návrh účastníka nebo je-li to účelné, může soud provést úkon s využitím videokonferenčního zařízení, zejména zprostředkovat přítomnost účastníka nebo tlumočníka na jednání nebo provést výslech svědka, znalce nebo účastníka“; komentářová literatura pak uvádí, že „rozhodnutí o využití videokonferenčního zařízení (je) plně na úvaze soudce a výrazem jeho nezávislé rozhodovací činnosti, navíc proti rozhodnutí o (ne)využití videokonference, jímž se upravuje řízení, není odvolání přípustné“.⁵⁰ Nejvyšší správní soud uzavřel, že pokud soud nepovažuje konání jednání prostřednictvím videokonference za vhodné s ohledem na konkrétní poměry a není-li tato jeho úvaha stížena svévolí, není povinen ji v soudním řízení využít.

V navazujícím rozhodnutí se Ústavní soud nejprve zabýval právem účastníka řízení na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti, včetně možnosti vyjádřit se k věci, přičemž je toto právo v ústavněprávní rovině garantováno čl. 38 odst. 2 Listiny.⁵¹ Z uvedeného

článku ovšem neplyne právo účastníka, aby mu nebo jeho právnímu zástupci bylo umožněno zúčastnit se jednání formou videokonference. Nejvyšší správní soud přitom podle Ústavního soudu srozumitelně zdůvodnil, že je třeba přiměřeně použít § 102a o. s. ř. (§ 64 s. ř. s.), podle něhož může soud provést úkon s využitím videokonferenčního zařízení na návrh účastníka nebo je-li to účelné; je přitom na komplexní úvaze soudu, zda bude jednání prostřednictvím videokonference.⁵² Nelze však pominout, že při zvažování aplikace § 102a o. s. ř. a (ne)využití videokonferenčního zařízení nemohou správní soudy v intencích požadavků plynoucích z čl. 36 odst. 1 Listiny postupovat svévolně.⁵³ Ústavní soud neshledal v závěrech Nejvyššího správního soudu žádné prvky svévole či jiné ústavněprávní deficity a uzavřel, že soudy musí vždy zvažovat, zda s ohledem na charakter konkrétní věci je jednání konané formou videokonference vhodné. Skutečnost, zda je jednání konané formou videokonference účelné, je třeba přitom posuzovat v poměrech každé individuální věci.

Závěr

Využití videokonferenčního zařízení představuje významný technologický prvek modernizace civilního soudního řízení. Nejen že usnadňuje komunikaci mezi soudem a účastníky řízení, případně dalšími osobami, ale zároveň poskytuje nástroje pro efektivní vedení řízení, čímž může přispět k úsporám času a snížení nákladů. Překonání geografických a logistických bariér umožňuje snadnější přístup k soudním řízením, což je zejména přínosné v případě osob s omezenou mobilitou či v krizových obdobích, jako byla pandemie covidu-19.

Přestože videokonference přináší mnoho pozitivních aspektů, nelze ji automaticky aplikovat ve všech případech. Je nezbytné pečlivě zvažovat, zda konkrétní situace umožňuje využití této technologie, aniž by došlo k porušení práv účastníků řízení. Právní rámec a technické možnosti musí být v souladu s právem na spravedlivý proces, aby byla zajištěna transparentnost a důvěryhodnost celého řízení. V budoucnu je možné očekávat širší využívání videokonferencí, ale je třeba, aby byla každá taková aplikace podrobena důkladnému hodnocení, které bude brát v úvahu nejen technologické, ale i právní a etické aspekty.

⁴⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. 2 As 159/2021-105.

⁴⁹ Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

⁵⁰ JIRSA, J. In: JIRSA, J. a kol., op. cit., str. 654.

⁵¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 7. 2023, sp. zn. I. ÚS 1774/23.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.